

Van de redactie...

Komt er nog steeds illegaal hout ons land binnen? Hoe is de controle daarop? En wat gebeurt er in de praktijk wanneer handelaren illegaal hout op de Nederlandse markt brengen? Dit zijn slechts een paar vragen die centraal stonden op de netwerkmiddag die de VTB en WNF onlangs samen organiseerden. Een jaar na de Europese Houtverordening werd tijdens deze bijeenkomst de balans opgemaakt. Maar de afgelopen weken gebeurde er meer. De VTB hield haar jaarlijkse studiedag bij de SKH/SHR in Wageningen. Een dag die volledig in het teken stond van onbekende houtsoorten die daardoor dus minder gevraagde en dus ook minder gebruikte houtsoorten zijn. In deze nieuwsbrief vindt u van beide activiteiten een kort verslag. Tevens publiceren we een korte update van de lustrumcommissie, die op de achtergrond druk bezig is met de voorbereidingen voor een lustrumdag op 31 oktober. De column is ditmaal van de hand van redactielid Quirine Hakkaart.

Helaas is er ook droevig nieuws. Onlangs werden wij allen diep geraakt door het bericht dat oud-VTB voorzitter Els Bognetteau-Verlinden is overleden. In dit nummer staan we stil bij Els en haar verdiensten voor de VTB.

1 jaar EUTR: Stand van zaken

Verslag van de netwerkmiddag

Tijdens de studiedag in november 2012 werd geconcludeerd dat Nederland goed was voorbereid op de European Timber Regulation (EUTR). Inmiddels is het ruim een jaar geleden dat de EUTR in werking is getreden, dus het werd tijd om de balans op te maken.

Op 7 mei organiseerde de VTB in samenwerking met WNF een netwerkmiddag over de stand van zaken met betrekking tot de EUTR. Met ruim 70 bezoekers uit verschillende sectoren was het een druk bezochte bijeenkomst. De presentaties, verzorgd door Jaap van der Waarde (WNF), Danielle van Oijen (Greenpeace), Ingvar Kristensen (Dekker Hout) en Meriam Wortel (Nederlandse Voedsel en Waren Autoriteit, NVWA), gevolgd door een paneldiscussie, maakte het geheel tot een interessante middag.

" Sinds de inwerking-treding van de EUTR is slechts één partij illegaal hout in beslag genomen in héél Europa."

De conclusie van de netwerkmiddag bleek echter minder fraai. Hoewel Nederland de implementatie van de EUTR goed heeft voorbereid, onder meer door vaststelling van nationale wetgeving en controle van de meest risicovolle bedrijven, blijken capaciteit en beschikbare middelen voor de NVWA ontoereikend. Er zijn te weinig veldcontroles en nog te veel marktpartijen zonder goed werkend 'Due Diligence System'. NVWA lichtte toe inmiddels, van de ca. 5000 zeer diverse marktdeelnemers, enkele tientallen bedrijven te hebben geïnspecteerd. Er zijn vooralsnog geen sancties uitgedeeld, maar wel enkele schriftelijke waarschuwingen gegeven.

Er wordt volgens WWF, ondanks controle door instanties, nog steeds op verschillende manieren gefraudeerd. Ook Greenpeace lichtte toe dat er nog veel EU-landen zijn zonder nationale wetgeving en dat controles en sancties sterk uiteen lopen. Daarnaast zal, volgens Ingvar Kristensen, legalisering en certificering weinig bijdragen aan het tegengaan van ontbossing, het vertraagt alleen.

"...de achterdeuren staan nog wagenwijd open..."

Er wordt nog veel hout illegaal gekapt en de achterdeuren voor dit hout staan in Europa nog wagenwijd open. Sinds de inwerkingtreding van de EUTR is slechts één partij illegaal hout in beslag genomen in héél Europa. Er moet dus nog veel gebeuren, met name op Europees niveau, om de effectiviteit van de EUTR te verhogen. Er is een sterke behoefte aan een centraal informatiesysteem waar informatie over landen, hout en producenten wordt verzameld en beschikbaar gesteld zodat controles, ook voor inkopers, efficiënt kunnen worden uitgevoerd. Daarnaast ligt er een belangrijke taak voor de Europese Commissie: het aanzetten van landen tot het formuleren en implementeren van nationale wetgeving. Voor uitgebreidere rapportage zie: www.tropischebossen.nl.

■ Simone van Santen-De Hoog

In Memoriam

Els Bognetteau – Verlinden 1951 - 2014

*Als ik de vogels niet meer zie en hoor
de bloemen niet meer ruik*

*Als ik geen gesprekken meer met dierbaren
kan voeren*

*als ik opgesloten raak in mijzelf
omdat mijn lichaam het niet meer doet
dan houdt het leven voor mij op
dan laat ik de wereld voorbij gaan.*

Els

Op 13 mei j.l. overleed onze ex-VTB-voorzitter Els Bognetteau – Verlinden. De laatste jaren werd ze geteisterd door een progressieve hersenziekte waardoor haar lichaam haar geleidelijk aan volledig in de steek liet. Dat maakte het steeds zwaarder te zijn wie ze was en het leven te leven zoals ze wilde, zeker ook toen Kees, haar maatje, een half jaar geleden aan een slopende ziekte overleed. Uiteindelijk heeft Els er, in samenspraak met haar familie, voor gekozen dit leven achter zich te laten.

Els was een “social forester” in hart en nieren, zowel professioneel als in de omgang met anderen.

Els was een vrouw van de praktijk. Het liefst werkte ze aan concrete zaken en die moesten iets opleveren voor de mensen voor wie het bedoeld was. Op de vele veldprojecten, zoals in Niger, Burkina Faso, Rwanda, Bolivia en Ecuador, probeerde ze dat vorm te geven door samen met boeren en hun organisaties oplossingen te vinden. Vooral in het werk met de inheemse organisaties in de hooglanden van Potosí (4.500 meter boven zee!) in Bolivia voelde ze zich volledig in haar element. Paternalisme was haar vreemd, maar juist betrokkenheid was een kernwoord. Els vond het enorm belangrijk dat haar werk de slagkracht zou versterken van de lokale bevolking en hun handelingsperspectief zou vergroten om zo het lot van hun land, bossen en bestaan te verbeteren. Gestoeld op deze ervaringen en inzichten, had Els ook duidelijk voor ogen wat dat betekende voor het beleid en de instituties.

Els was een sociale magneet, een innemende persoonlijkheid, een mensenbinder. Mensen waren graag bij haar in de buurt en ze hield zelf ook van reuring om haar heen. Niet vies van een feestje, waarvan er ook vele bij Els en Kees thuis gehouden zijn. Haar typische lachuithalen zullen nog lang in onze herinneringen gegrift blijven. Sociaal vaardig als ze was, wist ze het je op een prettige manier aan het verstand te brengen als ze ergens iets van vond. Achter het vrolijke karakter zat een serieuze geest.

Van 2005 tot 2009 was Els voorzitter van de VTB. Daar heeft ze zich met veel betrokkenheid en passie en met haar kenmerkende vriendelijke stijl voor ingezet. De vereniging heeft dan ook onder haar leiding – vanzelfsprekend - zeer goed gedijdt. We zijn Els daar zeer dankbaar voor.

Els, je afscheid is voor de VTB een groot verlies. We zullen je erg missen!

Namens de hele VTB wensen wij haar naasten veel sterkte.

■ **Herman Savenije namens het voormalig Bestuur, het Bestuur en de redactie**

Onbekende houtsoorten

Verlag VTB studiedag 2014

Op vrijdag 6 juni vond de VTB studiedag plaats onder de titel: “Minder bekende houtsoorten; een oud thema in een nieuw jasje”. Deze activiteit trok ongeveer 60 deelnemers die zich verzamelden in de gebouwen van SKH/SHR aan het Nieuwe Kanaal in Wageningen. SKH/SHR is een afkorting voor Stichting Keuringsbureau Hout en Stichting Hout Research. SKH heeft tot doel de kwaliteit van het gebruik van hout te vergroten, met name via certificering en vooral in de

bouw. SHR houdt zich bezig met toegepast wetenschappelijk onderzoek naar het gebruik van hout en de verwerkbaarheid in en tot andere materialen en producten. Een perfecte omgeving dus om deze studiedag te beleven die werd ingeleid door dagvoorzitter Mark van Benthem van Stichting Probos. Hij schetste de aanleiding tot de vergrootte aandacht voor alternatieve houtsoorten in Nederland. Kritiek van Greenpeace in de 90-er jaren op het onverantwoord gebruik van Azobé hout voor de Betuwelijn leidde tot een groter bewustzijn van de overheid over de gevaren van het eenzijdig gebruik van een beperkt aantal houtsoorten. Inmiddels is een uitgebreide database beschikbaar over alternatieve houtsoorten en hun eigenschappen: www.houtdatabase.nl . >>>

Column: De tropische bossen-bril

Door: Quirine Hakkaart

Ik ben vaak voor gek versleten dat ik na mijn master heb gekozen om het onderwijs met het bedrijfsleven te combineren in het traineeship "Eerst de Klas". 'Wat heb je daar nou te zoeken als WO-master afgestudeerde?', vroeg menigeen mij. Een terechte vraag, want werken in het onderwijs heeft maatschappelijk gezien geen hoge status, en ook niet onder (pas-afgestudeerde) academici. Maar, ik hoor u al denken: 'Wat heeft dit met tropische bossen te maken?'. Toen ik aan het begin van dit jaar begon met lesgeven, had ik voor ogen dat ik zo veel en zo vaak mogelijk de tropische bossen ter sprake wilde brengen. En wat blijkt, een aantal weken geleden heb ik met mijn Havo 4-leerlingen voor het

eerst stilgestaan bij het thema tropische bossen. Het curriculum van Biologie op de Havo laat hier dus weinig ruimte voor.

Maar, wat er in deze les gebeurde, verbaasde mij in positieve zin. Door een 'tropische bossen-bril' daagde ik mijn leerlingen namelijk uit te kijken naar concepten zoals de koolstof- en stikstofkringloop. Ingewikkelde en droge materie, waar je als docent echt het verschil kunt maken door het laten zien van foto's en het enthousiast vertellen van verhalen.

Wat verbaasde mij het meest? Mijn leerlingen gaven argumenten voor en tegen het kappen van tropische bossen alsof zij volleerd tropisch ecologen waren. Zij belichtten niet alleen de biologische, maar ook sociale en economische

aspecten. Deze kritische houding van mijn leerlingen en het kunnen geven van verschillende soorten argumenten verraste mij en zette mij maar weer eens aan het denken.

Mijn leerlingen bewijzen mij dat we in deze generatie nog niet de hoop hoeven te verliezen. Sterker nog, ook deze jongeren kunnen problemen van meerdere kanten belichten, en kunnen hun steentje bijdragen aan het behoud van tropische bossen, mits zij op de problematiek rondom die bossen gewezen worden! En dat is dan ook mijn oproep aan de leden van de VTB. Trek de wijde wereld in met uw verhaal rondom tropische bossen en fascineer de generatie jongeren die nu opgroeit. Zij bepalen straks de toekomst en zijn van onschatbare waarde.

De eerste spreker, Robert Carl van Koppen van FORM Valuations, benadrukte vooral de vraag van de markt die belemmerend werkt of juist perspectieven biedt. Duurzame bosbouw op zich is niet rendabel door de te lage economische waarde die aan staand bos wordt toegekend. Hierdoor moet men zich bij de exploitatie richten op enkele waardevolle soorten, waardoor het 'gedegradeerde' bosgebied nog minder waard wordt en uiteindelijk wordt omgezet in ander landgebruik. Het gebruik van méér houtsoorten die tot nu toe minder bekend zijn kan bij goed beheer de economische waarde van het bos vergroten en in principe ook de duurzaamheid. Op basis van 'business-cases' moet de markt duidelijk gemaakt worden dat het meer gaat om de eigenschappen van houtsoorten en niet om de namen. Goedwillende beheerders moeten ondersteund worden en problemen in de bedrijfsvoering (bijv. in de zagerij) moeten worden aangepakt.

"Goedwillende beheerders moeten ondersteund worden"

Robert Carl van Koppen, FORM Valuations

Gijs Breukink van het WNF was de tweede spreker en hij deed de perspectieven van het 'Global Forest and Trade Network' uit de doeken. Dit netwerk wil dat in 2020 duurzaam bosbeheer 'mainstream' is geworden. Hiervoor is nodig dat

STEEDS MEER ONBEKENDE
HOUTSOORTEN OP DE MARKT ...

het bos in waarde toeneemt, bijvoorbeeld door diversificatie van producten uit het bos, maar ook door PES mechanismen (Payment for Environmental Services). In november 2013 is er een mondiale gids gepubliceerd over minder gebruikte houtsoorten die alternatieven biedt voor de bekende houtsoorten. Knelpunten zijn de moeilijkheden bij het identificeren van de soorten en het gebrek aan gegevens van die houtsoorten, zowel wat betreft de fysieke als mechanische kenmerken.

Een kijkje op de Nederlandse houtmarkt werd gegeven door Andries van Ekeveld van Innovita Advies en het LKTS Consortium. De Nederlandse markt is conservatief, stelt >>

hoge kwaliteitseisen en vraagt altijd continuïteit en leveringsbetrouwbaarheid, maar het aandeel gecertificeerd tropisch hout is de laatste jaren wel gestegen ondanks de economische crisis. In Nederland gaat ruwweg 1/3 van het tropische hout naar de bouwsector, 1/3 gaat naar Grond, Weg en Waterbouw en 20% wordt verwerkt in tuinen. Het 'Lesser Known Timber Species' consortium wil in 2016 minstens 10 nieuwe soorten succesvol geïntroduceerd hebben. Dit moet gaan via de inventarisatie van nieuwe soorten, het opvullen van leemten in de kennis, en een goede communicatie naar het netwerk en de markt. De marktstrategie is het verkopen van de LUS (Lesser Used Species) in samenhang met duurzaam bosbeheer, maar het verhaal zal verteld moeten worden door het hout zelf.

"Hout heeft een imagoprobleem"

René Klaassen, SHR

Tot slot ging René Klaassen van SHR nog in op de hout-technologische aspecten van de minder bekende houtsoorten. Hout heeft een imagoprobleem omdat het kappen van bomen als slecht gezien wordt en andere materialen zoals beton en staal duurzamer zouden zijn. Het gebruik van hout zou op basis van Life Cycle Analyses minder milieuvriendelijk zijn dan vaak gedacht, in vergelijking tot andere bouwmaterialen. Dit ligt, volgens René Klaassen, voornamelijk aan de gebruikte methode die vooral door de lobby van de metaal en plastics industrie tot stand is gekomen. Van de ongeveer 35.000 boomsoorten in de wereld, waarvan 500 naaldhoutsoorten en 16.000 soorten in de Amazone (die overigens vaak in kleine hoeveelheden voorkomen) zijn er momenteel ongeveer 600 boomsoorten met commerciële waarde. In Nederland worden er ongeveer 100 soorten gebruikt, waaronder zo'n 30 veel gevraagde soorten uit de tropen. Voor de introductie van een nieuwe houtsoort is het nodig deze goed te omschrijven, het evenwichtsvochtgehalte te bepalen, de weerstand tegen schimmelaantastingen te kennen en natuurlijk de sterkte, bewerkbaarheid, lijmbaarheid en afwerkbaarheid van het hout te testen. De kosten van deze onderzoeken moeten doorgaans door de sector zelf worden opgebracht.

Voorafgaand aan een uitgebreide rondleiding door het houtlaboratorium voor de deelnemers sloot Rik Sools van de

Colofon

Adres VTB: postbus 124, 6700 AC, Wageningen; **Website:** www.tropischebossen.nl;
Email: vereniging@tropischebossen.nl; **Redactie:** Caspar Verwer, Paul Zambon, Henk Lette, Charlotte Floors, Quirine Hakkaart; **Simone van Santen de Hoog;** **Ontwerp/opmaak:** Saskia Groote-maat, Caspar Verwer; **Email redactie:** vtbnieuws@tropischebossen.nl

De Vereniging Tropische Bossen heeft tot doel het creëren en onderhouden van een professioneel netwerk en het instellen van een dynamisch en effectief platform voor het verzamelen, kanaliseren en uitdragen van kennis en informatie over tropische bossen. Dit wil de vereniging bereiken door het stimuleren en faciliteren van contacten tussen mensen die vanuit verschillende achtergronden en posities geïnteresseerd zijn in duurzaam en maatschappelijk verantwoord beheer van tropische bossen.

VTB-studiedagcommissie de middag af onder dankzegging aan SKH en SHR voor het gebruik van hun installaties en de uitstekend verzorgde logistiek. In aansluiting op de afsluitende borrel hebben ongeveer 40 VTB-leden zich tegoed gedaan aan de gezellige biologische en/of vegetarische barbecue en konden zij hun ervaringen van die middag nog verder toetsen aan elkaar op deze prachtige zonnige avond.

Het verslag door de studiedagcommissie zal binnenkort verschijnen op de VTB-website inclusief presentaties en discussie. ■ **Redactie i.s.m. studiedagcommissie**

Lustrumviering

Update van de lustrumcommissie

Na een goede interne discussie heeft de lustrum-cie besloten om de lustrumviering van dit jaar voornamelijk in het teken te stellen van communicatie. De VTB is een netwerkorganisatie waarin erg veel kennis en expertise schuil gaat. Wil men deze kennis op een effectieve manier delen dan is een goede communicatie essentieel. Op de lustrumviering op 31 oktober komen onder andere interessante sprekers uit de communicatiewereld. Tevens zal die dag een korte film worden vertoond over legaliteit in de houtsector, gemaakt door internationale studenten uit de tropen die in Nederland deelnamen aan de cursus "Media Design for Social Change" georganiseerd door Van Hall Larenstein en dus ook bekeken met een geheel andere bril dan wij als tropische bossenexperts zelf zouden doen. Achter de schermen hebben deze studenten inmiddels hard gewerkt en de film is dan ook grotendeels af. Op het programma staat daarnaast een ludieke pubquiz en natuurlijk... een gezellige netwerkborrel. ■ **Redactie i.s.m. lustrumcommissie**

Wie, Wat, Waar...

► **Are we on the right track?** – 17 september 2014 - Unravelling the Landscape Approach - Make better policies for people and the planet. Van 12.00-17.00 uur, Hof van Wageningen Conference Centre, Wageningen.

► **Lustrumdag** – 31 oktober 2014. Viering van het 15-jarig bestaan van de VTB. Locatie, tijd en programma volgen via de listserver.

► **Tropical Forest Career Night** – November. Locatie, tijd en programma volgen via de listserver.

Ook schrijven in deze nieuwsbrief? Stuur je stuk of suggesties naar: vtbnieuws@tropischebossen.nl